

KADIN-ERKEK SÖYLEMİ: CİNAYETİ YAZAN KADIN PINAR KÜR, “BİR CİNAYET ROMANI” VE CİNAYETİ İTİRAF EDEN ERKEK AHMET ÜMİT; “BEYOĞLU RAPSODİSİ”

Özlem BAY*

ÖZET

Edebiyat dünyasında “Kadın edebiyatı var mıdır yok mudur?” tartışmaları süredursun, kadın yazarlar edebiyatın her alanında eser vermeye devam etmektedirler. Bu alanlardan biri de polisiye romandır. Bu çalışmada, polisiye romanlarda kadın ve erkek söyleminin boyutlarını araştırmak, bunu yaparken de kadın yazar ile erkek yazarın “suç”u kurgularken tercih ettikleri yolların farklılığını, onların yarattığı karakterlerin kadın-erkek söylemi açısından temsil ettikleri değerleri ortaya koymak amaçlanmıştır. İzlenen yol ise, kadın-erkek söylemlerini temel alan başlıklar altında, her iki romanı karşılaştırmak ve her başlık için genel bir değerlendirme yapmak şeklindedir. Romanlar hem teknik hem de içerik açısından ele alınmış, sonuç bölümünde ise, çalışmanın bütününe kapsayan çıkarımlar sıralanmıştır.

Anahtar Sözcükler: polisiye, kadın-erkek söylemi, suç, erkek egemen toplum.

MAN – WOMAN DISCOURSE: THE WOMAN WHO WROTE OF THE MURDER PINAR KÜR, “BİR CİNAYET ROMANI” AND THE MAN WHO CONFESSED THE MURDER AHMET ÜMİT; “BEYOĞLU RAPSODİSİ”

ABSTRACT

Regardless of the incessant debates on the question of “Whether there is a Woman’s Literature or not?” within the literary circles, woman writers are continuing to produce pieces of art within every genre of literature. One of these genres is detective fiction. In this present paper, the writer aims at investigating the formats of the man – woman discourse in detective fiction and whilst doing this aims at exposing the different ways the male writer and the female writer chooses for fictionalizing the ‘crime’ and the value the fictional characters they created stands for the man – woman discourse. The method adopted is to take up main debates on the man – woman discourse to compare the two novels in their context and to draw general conclusions under each debate. The novels are approached both technically and content-wise. In the conclusion part, the deductions regarding the whole paper are stated.

* Arş. Gör., Başkent Ü. Eğt. Fak. Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğt. Böl. Türk Dili ve Ed. Öğretmenliği ABD. El-mek: bayozlem@baskent.edu.tr

Key Words: detective fiction, the man-woman discourse, crime, patriarchal society.

GİRİŞ

Polisiye romanlar edebiyat ürünleri arasında “popüler” adlandırması ile yer edinen eserler olarak karşımıza çıkmaktadır. Popüler olarak nitelendirilmeleri tıpkı aşk ve macera romanları gibi çok satması ve kısa sürede tüketilmesi ile alakalı bir durumdur. Edebi olmadıkları savıyla dışlanan bu popüler edebiyat ürünlerinin, roman türünün edebiyatımıza girdiği dönemlerde, okur sayısını arttırarak önemli bir görevi yerine getirdiğini, bu yönüyle de değerinin tartışılabilir ancak işlevinin tartışılmaz olduğu söylenebilir.

“Önümüze iki seçenek var: Birincisi, polisiyelerin, aşk romanları ya da tarihsel romanların 'kötü edebiyat' olduğunu kabul etmek, ama onları alt-tür diye damgalamamak, ikincisi bu türleri doğrudan edebiyat dışı saymak. Ben üçüncü bir seçeneğin daha akla yatkın olduğunu düşünüyorum; bu türlerin de edebi etkinliğinin bir parçası olduklarını teslim etmek ama, roman sanatının edebi değerlerinden pek azına sahip oldukları için onları 'alt-tür' diye nitelemekten kaçınmamak. Roman sanatı edebiyatın bir dalıysa, onların da edebiyat ürünü olduğu kesindir” (Türkeş 2007, 1)

Edebi yönlerinin zayıflığı kadar kalıcı olmamaları açısından da polisiye eserlerin bir “alt-tür” olduğunu kabul etmek gerekebilir. Onlar, boş zamanlarda okumak için tercih edilen ve çabucak tüketilen “edebiyatın varoluşlarıdır”. “*Ciddi bir edebi eser, defalarca okunur; oysa polisiye, olay örgüsünün çözülmesiyle biter. Kim cevabını bildiği bir bilmeceyi tekrar tekrar okur ki?*” (Eroğlu 2008, 1)

Polisiyelere kadın ve erkek yazarlar açısından bakıldığında, her iki cinsin de suç kurgulayışındaki farklar dikkat çekicidir. Bu elbette ki bir kadın ile bir erkeğin suçu algılayış biçimleriyle ilgilidir. Suç kavramına birbirlerinden farklı yaklaşan kadın ve erkek yazarların, kurguladıkları hikâyeler ve yarattıkları karakterler de farklı olacaktır.

“Çağdaş polisiye kıyıcı akılcılıktan gündelik hayatın ve insan psikolojisinin irrasyonelizmineevrildikçe, kadın polisiye yazarları öne çıkmaya başladı. Gündelik hayatın delirticiliğinin en fazla farkında olan ve ayrıntılara duyarlı "kadın aklı", çağdaş polisiyeyi gündelik hayatın yabancılaşma sularına sokuverdi. Erkek polisiye yazarları devlet komploları, büyük suç teşkilatları, şirket savaşları gibi bireyin biricik varlığının önemsizleştiği romanlar yazarken kadın yazarlar; klasik polisiyedeki bireyi modern dünyada yeniden yaratarak polisiyeyi asıl sırtlayanlar oldu. Erkek yazarların suçluları yaptıkları vahşeti soyut, ulvi tutkularla izah etmeye çalışır ve sahtekârlıkları üzerlerinden akarken kadın polisiyecilerin suçluları, en azından dürüstler. Suçu ya da amacı büyük örgütler ve amaçlarda değil, kendi benlikleri ve dünyalarında aramaya, arattırmaya devam ediyorlar. Üstelik bunu, sırf merak duygusuyla değil, edebi niyetlerle de okunacak muazzamlıkta romanlarla yapıyorlar.” (Eroğlu 2008, 1)

Suçun kurgulanışındaki farklılık, suçun ifade ediliş biçimine de etki etmektedir. Yazarlar karşı cinsten olunca söylemler de farklılık arzietmekte, “kadın ve erkek söylemi” kendini hissettirmektedir.

Çalışmada, bu iki zıt söylemin, aynı konuyu işleyen farklı cinsiyetteki yazarlar tarafından ne şekilde ve ölçüde kullanıldığını incelenecektir. Bunun için seçilen romanlar, Pınar Kür’ün *Bir Cinayet Romanı* ve Ahmet Ümit’in *Beyoğlu Rapsodisi* adlı eserleridir. Bu iki romanın seçilme nedeni ise kurgularındaki ortaklıktır. Bu ortaklık “yazar-katil” veya “anlatıcı-katil” olarak adlandırılabilir. İki yazar da katil olarak, romanlarındaki anlatıcıları seçmişlerdir. Aralarındaki en büyük fark ise, bu çalışmanın başlığına da ilham veren olgudur: *Pınar Kür* katilin kimliğini daha en başında okurla paylaşırken, *Ahmet Ümit* katili romanın sonunda deşifre eder. Yazarların bu seçimleri hem kendi hem de katil olarak seçtikleri karakterlerin cinsiyetleriyle doğru orantılıdır. *Pınar Kür*’ün katil olarak seçtiği roman kahramanı bir kadın, *Ahmet Ümit*’inki ise bir erkektir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/1 Winter 2012

Pınar Kür *Bir Cinayet Romanı* adlı kitabını 1989 yılında yazar. "Postmodern doğrultuda yeni bir aşama" (Tağızade-Karaca 2006, 259) olarak gösterilen roman, yazarın dördüncü romanıdır. Popüler romanlar arasında yer alan polisiye türüne bir örnek olan *Bir Cinayet Romanı*, farklı kurgusuyla dikkat çekmektedir. Onun için "Bir dedektif romanı parodisi" (Çelenk 2005, 1) denebilir. Yazar romanı kurgularken, daha en başında, katilin kimliğini değilse bile, suçunu itiraf ettiği ve hatta cinayeti planlayışını adım adım anlattığı –günce şeklindeki- mektuplarını okuruyula paylaşmaktadır.

Ahmet Ümit *Beyoğlu Rapsodisi*'ni 2003 yılında yazar. Bu roman, sıkı dost olan üç erkeğin ve Beyoğlu sokaklarının romanıdır. Anlatıcı olarak seçilen roman kişisi Selim'in, yani katilin, hapisneden yazdığı, suçunu itiraf ettiği ve yaşadığı olayları sorguladığı bir mektup olarak kurgulanmıştır.

1. Anlatım Biçimi Açısından

1.1. Anlatıcı Olarak Kadın-Erkek

Pınar Kür bu romanında okurlarına kurgu içinde kurgu sunmaktadır. Roman bir cinayet romanının yazılış aşamalarını konu aldığı için, *Pınar Kür*'ün dışında bir de romanın içinde yazılacak olan romanın kadın yazarı vardır (Akın Erkan). Bu kadın yazar romanın ana karakteridir. Ancak anlatıcı rolünü o üstlenmez. Onun dışındaki beş anlatıcı ona mektuplar halinde güncelerini gönderirler. Yani Pınar Kür'ün romanı mektuplar ve günceler halinde kurgulanmıştır. Olaylar bu mektuplar doğrultusunda gelişir ve okur da bu mektuplar sayesinde olan bitenden haberdar olur.

Olaylar üçü kadın ikisi erkek, toplam beş kişinin gözünden anlatılmaktadır. Bu beş farklı anlatıcının farklı cinsler, meslek grupları ve karakterlerden seçilmesi "kadın-erkek", "bekâr kadın-evli kadın", "genç kadın-geçkin kadın", "zayıf kadın-güçlü kadın", "evli erkek-boşanmış erkek", "çapkın erkek-tembel erkek" gibi daha da çoğaltılabilecek zıtlıklardan yola çıkarak çatışma unsurunu sağlamaktadır. Bir polisiye romanda da suçun (cinayetin) işlenebilmesi için gerekli olan zaten bu çatışmadır.

Buradan hareketle denebilir ki *Pınar Kür*, romanını cinslerin birbirleriyle ve karşı cinsle olan çatışmaları üzerine kurmuştur. Bu durum romana kadın erkek söylemi doğrultusunda yaklaşılması ve incelemeler yapılması için oldukça elverişli bir zemin oluşturmaktadır.

Ahmet Ümit'in romanında ise durum daha farklıdır. Orada anlatıcı tektir ve bir erkektir. Dolayısıyla olayları farklı açılardan değerlendirmek olasılık dışıdır. "Ahmet Ümit'in romanlarında yer alan suçlu veya zanlıların tamamının erkek olduğunu görürüz" (Gezer 2006, 84). *Ahmet Ümit* okurlarını bir erkek anlatıcının eline teslim etmektedir ki bu anlatıcının pek de tekin olmadığı romanın sonunda ortaya çıkacaktır.

Ahmet Ümit'in romanında, *PınarKür*'ün romanında karşılaştığımız zıtlıklar -özellikle cinsiyetlere bağlı zıtlıklar- bulunmamaktadır. Dolayısıyla yazarın seçtiği "çatışma" unsurunun kaynağı kadın-erkek değildir. Oysa Pınar Kür hikâyesi tam da bu kaynaktan beslenmektedir. Suçun sebebi "kadına yönelik cinsel istismar"dır.

Ahmet Ümit'teki "erkek söylemi" anlatıcının erkek olmasının dışında, roman karakterlerinin en önemlilerinin de yine erkek olması nedeniyle oldukça kuvvetli hissedilir. Anlatıcı rolündeki Selim, olayları kendi bakış açısıyla vermekle beraber, anlattıkları da genellikle hep diğer iki arkadaşıyla yaşadıklarıdır. Dolayısıyla okur romanın başından sonuna kadar "erkek muhabbetleri"ne tanık olur. Romanın yazarı da bir erkek olunca, anlatıcı tarafından tarif edilen sohbetler, eğlenceler, maceralar oldukça gerçekçi bir hal alır. Oysa *Pınar Kür*'de kadın

sohbetlerine rastlanmaz. Çünkü romandaki kadın söylemi kendini, kadın karakterlerin diyaloglarıyla değil, kadınların erkekler ve erkeklerin de kadınlar ile ilgili görüşleri üzerinden hissettirmektedir.

1.2. Roman Karakteri Olarak Kadın-Erkek

Pınar Kür'ün *Bir Cinayet Romanı*'nda, anlatıcı olarak seçilmeyen ancak romanın başkişisi olan "kadın yazar" Akın Erkan; cazibeli, hırslı, ikna yeteneği kuvvetli bir kadındır. Erkek egemen edebiyat dünyasında "şeytan kadın" tipi olarak adlandırılan gruba dâhil edilebilir. Diğer kadın anlatıcılardan biri olan Yıldız; işinde başarılı ancak hala annesiyle yaşayan, geçkin yaşlarda, erkek egemen toplumda "kız kurusu" diye adlandırılacak bir konumda bulunan mutsuz bir kadındır. Bir diğer kadın anlatıcı ise "sekreter" rolünde olan Yeşim Erses'tir. Yaşadığı ikili ilişkilerde hiçbir zaman aradığını bulamayan yalnız ve mutsuz bir kadın olan Yeşim, patronunu kendine âşık edebilecek kadar güzel ve cazibelidir. Son kadın anlatıcı ise yine bir iş kadını olan, diğer iki karakterle (Yeşim ve Levent) aynı iş yerinin reklam bölümünde çalışan Yasemin'dir. Yeşimden farklı olarak, Yasemin işi konusunda oldukça hırslı ve çalışkandır.

Pınar Kür'ün erkek anlatıcıları arasında ilk göze çarpan fark ise birbirlerine zıt olmalarıdır. Patronunun kızıyla evlenmiş çapkın bir iş adamı rolüne uygun görülen Levent, kadınları etkilemek için para harcamaktan çekinmeyen, evli olmasına rağmen çapkınlıktan da vazgeçmeyen ama kendisine sorulduğunda karısına hala âşık olan ve evliliğini bitirmeyi asla düşünmeyen erkek tiplmesidir. Romanın dedektifi konumundaki Emin ise, ilgisizliği ve tembelliği nedeniyle karısı tarafından terk edilmiş, zengin bir matematik profesörüdür. *Pınar Kür*, belki de kadınlığının etkisiyle, "kadın hayranı" iki erkek tipi yaratırken, kadın karakterlerin hiç birini "erkek hayranı" olarak düşünmemiştir.

Ahmet Ümit'in *Beyoğlu Rapsodisi*'nde karakterlerden anlatıcı olarak seçilen roman kişisi Selim; sağduyulu, mantıklı ve güven uyandıran bir erkek olarak çizilmiştir. Olayların içinde bulunan üç erkekte en olgun ve temkinlisi olarak tanıtır kendini. Diğer erkek ve kadın karakterler de onun gözünden tanıtır. Selim'e göre en yakışıklıları ve zenginleri olan Kenan, yetenekli, lider, korkusuz yani "ideal erkek" tipidir. Nihat ise beceriksiz, korkak, karısının gölgesinde yaşamayı kabullenmiş, parasız bir "edilgen erkek" tipi olarak çizilir.

Kadın karakterlere gelindiğinde, erkek bir anlatıcı seçmenin de verdiği rahatlıkla *Ahmet Ümit*'in kadınları o bilindik erkek egemen görüş doğrultusunda "melek ve şeytan" olarak sınıflandırdığını görürüz. Selim'in karısı Gülriz, erkeklerin bakış açısına göre "ideal" bir kadındır. Evinde down sendromlu çocuğuyla ilgilenip, onun okul, hastane vb. her türlü sorumluluğunu kendi üzerine alırken "ideal anne", kocasının işiyle ilgili sıkıntılarını dinleyip, onun yoğun ve yorgun olduğu zamanlardan anlayış göstererek kadınlık ihtiyaçlarından vazgeçerken ise "ideal eş" davranışını sergilemektedir.

Ahmet Ümit, seçtiği kadın tiplerinin meslek gruplarını ve sosyal konumlarını da çeşitlendirmektedir. Mesela ev kadını Gülriz "anne" konumunda iken, yazar tarafından "şeytan kadın" tiplmesine uygun olarak yaratılan Melek karakteri, edebiyatçıdır. Entelektüel bir kadın olan Melek, işinin ve iş arkadaşlarının dışında herkese karşı mesafeli ve acımasızdır. Buna kocası Nihat da dâhildir. Ancak romanın sonunda yazar Nihat'a erkek olduğunu hatırlama fırsatı verecek, böylelikle geleneksel "karı-koca / kadın-erkek" ilişkisine dönmüş olacaktır.

Her iki roman için seçilen anlatıcılar ve kişi kadrosu için yapabileceğimiz temel yorum, iki yazarın da yarattıkları karakterlere karşı tarafsız olamadığıdır. Nasıl ki *Pınar Kür* yarattığı kadın karakterleri "bağımsız" ve "kendi ayaklarının üzerinde durabilen" bireyler olarak çizerken erkekleri "kadınlara hayran" ve "çapkın" olarak tasvir ettiyse, *Ahmet Ümit* de yarattığı kadın tiplerini

“melek-şeytan” olarak ikiye ayırmış ve romanında erkek karakterleri –anlatıcı görevini de bir erkeğe vererek- daha egemen kılmıştır.

“Şayet kadın tüm koşullara rağmen yazabilirse, otoriter olmadığından, erkek karakterleri gerçekçi olarak betimler onları metne hapsedmez, basmakalıp veya tipik erkek karakterler yansıtmaz, erkeği canavar veya melek gibi betimlemez, erkeği olduğu gibi irdeler. Ancak 19. yüzyıl İngiltere’sininkine benzer koşullarda, kadının evdeki melek rolünü bırakıp, yasak bölge ilan edilmiş yazarlıkta, kendilerini ispat etmeye çalışmaları büyük bir fedakârlıktır. Bu bağlamda bu yazarlar kadınca tepkiyi gizleyerek, erkek egemen topluma isyanı ancak aklını yitirmiş bir kadın karakterle ifade edebildiler. Baş kadın kahraman evdeki meleği temsil ederken, aklını yitirmiş kadın, canavar şeklinde ortaya çıkar ve kadın yazının ifadesi olur. Melek ve canavar kadın yazarın yabancılaşmasının ve bölünmüş kişiliğinin ifadesidir. Melek kavramı boyun eğmeyi, genç kızlarda bakireliği kadınlarda sadakat ve itaati ve alçak gönüllülüğü temsil ederken, canavar kavramı bir toplumsal yaradır.” (Ege 2005, 41)

Buradaki açıklamalardan yola çıkarak aslında Pınar Kür’ün de bir kadın yazar olarak en az *Ahmet Ümit* kadar “melek-şeytan” tiplemesini uyguladığı söylenebilir. Onun yarattığı kadın karakterlerden melek olarak düşünülenler de tıpkı alıntıda bahsedildiği gibi bakire kızlar (Yıldız) yahut eşine sadık ve itaatkar ev kadınları (Eser Caner) dir. Mesleği yazarlık olan Akın Erkan ise, toplumsal bir yaranın sonucunda “canavar” sıfatını taşımaktadır. Onu suça itenin de bu toplumsal yara olduğu okura romanın sonunda açıklanmaktadır.

2. İçeriğin Kurgulanışı Açısından

2.1. Toplumsal Değerler ve Kadın-Erkek

Toplumun kadına ve erkeğe biçtiği görevler söz konusu olduğunda, bu durum ile ilgili örneklerin *Pınar Kür*’ün romanında daha fazla olduğunu görülür. Bununla beraber toplumun genelinde kabul görmüş “toplumsal değer” haline gelmiş bazı durumlara her iki romanda da rastlanmaktadır. Toplumun kadına biçtiği rollerden en önemlisi “anneliktir”. Anne ve eş olmanın yanı sıra kadın aynı zamanda kibar ve zarif de olmalıdır. Özellikle erkeklerin gözünde kadın – ezilmiş de olsa- her zaman zariftir. Bu nedenle ona erkeksi davranışlar yakışmamaktadır. Erkek egemen toplumun üzerinde birleştiği bu konu ele alınan iki romanda da kendisine yer bulmuştur. *Pınar Kür*’de dedektif rolündeki erkek karakter Emin, küfür sayılabilecek açık seçik konuşmaları kadın yazar Akın Erkan’a yakıştıramazken “*Kitaplarını okumuş olmama karşın, günlük konuşmalarından bu gibi sözcükler kullanması irkiltti beni. Yatak dışında açık saçık konuşan kadınları sevmem hiç.*” (Kür 2002, 65), *Ahmet Ümit*’in erkek anlatıcısı Selim de zarif bir bayan olarak gördüğü Rus güzeli Katya’ya sokak ortasında şişeden şarap içmesini yakıştıramamaktadır: “*Katya gibi zarif bir kadının bu davranışı hiç de hoş görünmedi gözüme.*” (Ümit 2003, 109)

Ahmet Ümit’in romanında toplumun kadın ve erkek için yaptığı değerlendirmeler sayıca daha sınırlıdır. Bunun nedeni *Pınar Kür*’ün kadın ve erkek ilişkileri üzerine kurduğu romanının aksine, *Ahmet Ümit*’in romanının “cinayet” üzerine kurulmasıdır. Yazar eserinde bazı toplumsal kalıplardan bahsetmiştir. Bu kalıp yargılardan biri kadınların sert erkeklerden hoşlanması: “*Kadınlar sorunlu erkekleri daha ilginç buluyorlar galiba. Kötülük adeta onları çekiyor. Kartal ona ne kadar sert davranırsa davranırsın Aysun o adamdan ayrı kalamıyordu*” (Ümit, 2003: 255) diğer ise kadın milletinin malum kıskançlığıdır: “*‘Ulan saçmalama’ dedim. ‘Katya’ya asıldığım filan yok. Kadın milletini bilirsin, başımın etini yemesin diye söylemedim Gülriz’e’.*” (Ümit 2003, 233)

Pınar Kür ise yarattığı erkek karakterlere “kadın” ile ilgili görüşlerini anlattırmaktadır. Evli ve çocuk sahibi Levent Caner karısından bahsederken oldukça olumludur. Çünkü o her erkeğin arzulanacağı “ideal” kadınlardan birisi ile evlidir: “*On yedi yıldır evliyim. Karım güzel, kültürlü, çevresinde sevilen sayılan biri. Öyle şımarık zengin kızlarına benzemez hiç. Çocukları kendi yetiştirdi bir kere, öyle dadı mürebbiye eline bırakmadı. Okumuştur da ayrıca.*” (Kür 2002, 29)

Turkish Studies

Romadaki aynı erkek karakterin evini kendi kazancıyla geçindirdiğini vurgulaması ise erkek söylemini yansıtmaktadır: “Evliliğimizin ilk yıllarında bile ev ya da araba almak gibi büyük harcamalar dışında karımın ailesinden para kabul etmeyi reddettim her zaman. Şimdi de dükkândan gelen para yalnızca kendisine, özel hobilerine harcanır; ev, benim kazancımla dönüyor.” (Kür 2002, 29)

Pınar Kür'ün yarattığı çapkın erkek karakter, eve bağlılığını ve erkeklik üzerine düşüncelerini yine erkek bakış açısı çerçevesinde şöyle değerlendirmektedir:

“Yuvasına bağlı bir erkeğim. Karımı hala sevdiğimi utanmadan açıkça söylemek gururlandırıyor beni –yazlık evimizde balık ayıklamak ve açık hava ocağında pişirmek görevinin bana ait olması da...- Ev işlerine bulaşmamanın erkeklik göstergesi olduğuna hiçbir zaman inanmadım. Erkek, erkeğe, erkek olduğunu herhangi bir gösterişe gerek görmeden bilir. Ve erkek, adamsa, mutluluğu yuvasından başka yerde aramaz. Arada yaptığım kaçamaklara gelince... Yani, bazen insanın karşısına öyle kadınlar çıkıyor, ortam o kadar müsait oluyor ki... Fırsatı değerlendirmemek enayiliğin daniskası!” (Kür 2002, 30)

Yukarıdaki örnekte yazar bir erkeğin “evlilik” ile ilgili düşüncelerini gerçekçi biçimde gözler önüne sermekte ve erkek söylemine güzel bir örnek oluşturmaktadır.

“Kadın, erkeğin yanındayken kendini daha güvende hisseder” fikri, erkek egemen toplumda var olan, kadınların da kabullendikleri bir yargıdır. Bu durum şöyle bir kuralı da beraberinde getirmektedir: “kadın yanındaki erkek nedeniyle saygı görür”, ya da “kadın yanındaki erkek nedeniyle değer kazanır”. Bunu daha genel anlamıyla “kadının erkek üzerinden ve erkek sayesinde tanımlanması” şeklinde de dile getirilebilir. **Pınar Kür** romanında bu durumun örneğini şöyle vermektedir:

“Perihan’ın kardeşi Erhan da bizimleydi. Ne zaman grupta erkekler olsa, gittiğimiz yerlerde daha çok itibar görüyoruz, dikkatimi çekti. Nedense bu gece her zamankinden daha çok sinirime dokundu. Erhan reklamcı olduğundan bu gibi yerlere daha sık geliyor, tanıdıkları için daha iyi davranıyorlar desem, başka yerlerde de aynı şeyi yapıyorlar. Yanımızdaki erkeğin ille de gittiğimiz yerin müdevami olması gerekmiyor. Erkek olması yeterli.” (Kür 2002, 39)

Kadının itibar görmesi için yanında bir erkeğin olması gerekliliği erkek egemen toplumun ve bu doğrultuda oluşturulan sosyal hayatın en belirgin göstergelerinden biridir. Erkek egemen bir toplumda kadın kendi adıyla var olamamıştır hiçbir zaman. Evlenmeden önceki hayatında birinin kızı iken, evlendikten sonra ise, birinin karısıdır artık: “Sarkaçların kızı... Yoyo Eser... Öyle kızlardan biriydi, birinin kızı, yıllar sonra gördüğümüzde ise birinin karısı olarak tanıştırılan... Kendi kişiliği olmayan, yani... Takma adının bile neden konulduğu bilinmeyen... Öyle biri işte...” (Kür 2002, 221)

Kadınları belirli bir yaştan sonra eş ve anne olarak görme alışkanlığı toplumda bir geleneği de beraberinde getirmiştir ki o da, genç kızların belirli bir yaşa gelince evlenmesi kuralıdır. İşte bu noktadan hareketle, o belirli yaşı geçen kızlara “Evde kalmış” yahut “kız kurusu” demektedir. Toplum için bu kızların hangi sebeplerle evliliği erteledikleri önemli değildir. Önemli olan onların evlenmemiş olmasıdır. **Pınar Kür** Yıldız karakterini buna örnek olarak yaratmıştır (Kür 2002, 72-73)

Pınar Kür'ün romanında “Tecavüz” okurun karşısına, buna maruz kalan kadını, karşı cinse karşı acımasız yapan toplumsal bir yara olarak çıkmaktadır. Romadaki kadın yazar *Akın Erkan*'ın başından geçen olaylar, onu suça iten asıl etkenlerdir. Küçük bir kızın cinsel istismara uğramasının anlatıldığı bölüm, romanın doruk noktasıdır. **Ahmet Ümit**'te doruk nokta katilin ortaya çıktığı an iken, **Pınar Kür**'de cinayet nedeninin öğrenildiği andır: “Öyle birden bire hayvan gibi saldırmadı üstüme. Önceleri başımı okşardı, sonra dizlerimi... Başka bir seferinde öptü. Yavaş yavaş hazırlıyordu olayı belki. Belki de beceriksizliğinden uzatıyordu işi. Bilmiyorum. Neyse, sonunda oldu işte.” (Kür 2002, 304)

Kadın yazarın daha on iki yaşındayken kendinden oldukça büyük biri ile ilişkiye girmesi onu zamanından önce “kadın” yapmıştır. Ancak sevdiği erkeğin bu durumun sorumluluğunu almaması bir tarafa, onu arkadaşlarıyla paylaşması ileride (tam yirmi sekiz yıl sonra) cinayete sebebiyet verecek asıl büyük travmanın nedenidir: “-‘*Sonra Rumelihisarı’nın tepelerinde bir yerlere götürdü beni. O zamanlar oralar öyle ıssızdı ki... Ağaçlar arasında dolaşırken üç arkadaşıyla karşılaştık. Susuyor, bir iki yutkunuyor devam etmeden önce. Hemen anlamadım. Rastlantı değildi bu. Bizi bekliyorlardı.*’ ” (Kür 2002, 305-306)

Yazarın bu dramatik gerilimi, tecavüze uğramış kadın karakterin ağzından “*Kabahat hep kızlardadır*” (Kür 2002, 306) cümlesiyle güçlendirmiş olması, onun bu romanda asıl anlatmak istediğinin, toplumdaki “kadın-erkek” değer ve yargılarındaki adaletsizlik olduğunu göstermektedir.

2.1.1 Alt Sınıflar (Kültürler)

Kadının “cinsellik” üzerinden tanımlanması, bazı alt kültürlerin oluşmasına, buna bağlı olarak da “alt sınıf”ların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Her iki romanda da işlenen bu sınıflardan bir tanesi *Pınar Kür*’de “*telekızlar*” Ahmet Ümit’te ise “*fahişelik*” olarak yer almaktadır. *Ahmet Ümit*’in romanındaki “*fahişelik*” olgusu, oldukça gerçekçi çizilmiştir. Beyoğlu sokaklarında üç erkek arkadaşın rastladıkları fahişeler ve onları pazarlayan adamla olan diyalogları gerçek yaşamın içinden gibidir:

“Apartmanın önünde, en genci bizden en az on yıl daha yaşlı olan üç kadın oturuyordu. Abartılı makyajları, babamın zamanında moda olan süslü giysileriyle, şehvetten çok acıma hissi uyandırıyorlardı insanda. Önünde oturdukları, müşterilerini kabul ettikleri bina da tam kendilerine göre idi. İçeride elektrik bile yoktu (...) Yanlarından geçerken, nereden çıktığımı anlayamadığımız, orta yaşlı, uzun boylu bir pezevenk belirdi önümüzde:

-‘Buyurun beyler, kızlar sizi bekliyor.’

Pezevenkten uzak durmaya çalışarak, ‘Sağ ol kardeşim, istemeyiz.’ dedim. (...)

-‘Abi’, dedi sırdaş bir sesle, ‘Şimdi sen kızlara yaşlı diyorsun. Önemli olan gençlik değil tecrübedir abi. Karı malak gibi altında yattıktan sonra, on sekiz yaşında olsa ne olur. Bunlar da bir muamele var, zevkten kudurursun valla.’ (Ümit 2003, 291)

Ahmet Ümit’in romanındaki bu tarz söyleyişler, hem “*sokak ağzı*” diye tabir edilebileceğimiz bir konuşma dilinin hem de “alt kültüre” ait jargonun örneklerini vermesi bakımından önemlidir. Yukarıda da belirtildiği gibi, bu durum anlatılan olayların gerçekçiliğini arttırmaktadır. Ancak romandaki alt sınıflar fahişelerle sınırlı değildir. Yazar romanında eşcinselliğe de yer vermiştir. Ancak bu *eşcinsellik* sokak ağzında “*oğlancılık*” diye tabir edilen ve bireylerin özgür cinsel seçimiyle ortaya çıkmayıp cinsel taciz ve istismar ile oluşan bir durumdur (Ümit 2003,57).

Bu konuyla ilgili olarak, roman kahramanı Selim, Beyoğlu’nda herkesin cinsel tercihleri ne olursa olsa rahatlıkla yaşadıkları ve gezip eğlenebildikleri tespitini yapmakta, bunları yapabilmelerinin altında yatan gerçeğin ise “maddi güç” olduğu sonucuna varmaktadır (Ümit 2003, 59).

Romanda karşılaştığımız bir başka alt sınıf ise “*Rus kadınlar*”dır. Türk toplumunda, erkeklerin Rus kadınlara bakış açısı oldukça farklıdır. Ülkelerindeki ekonomik ve politik krizlerden kurtulmak için Türkiye’ye gelen Rus kadın ve kızlar, para kazanmak için fahişelik yapımlarıyla tanınmaktadır. Bu durum erkeklerin onlara olan ilgisini arttırmakta iken, bir yandan da onlarla görünmekten tedirgin olmalarına sebebiyet vermektedir. Çünkü fahişelik yapmasa da Rus olduğu anlaşıldığında ona vurulacak damga bellidir: “*Vakit erkendi, yoldan geçenler arasında bir tanıdık olabilirdi. Beni onun kolunda görenler, ‘Selim Bey’e bak, Nataşa’yı takmış koluna’ diye düşünmezler miydi?*” (Ümit 2003, 175)

Turkish Studies

Pınar Kür'ün romanında ise yabancı uyruklu kadınlar bir erkeğin gözünden şöyle anlatılmaktadır: "... *Bütün Amerikalı kızlar sarışın, mavi gözlü değildirler ama hepsi o izlenimi uyandırır nedense. Bir de, işte, buradakilere oranla (çok daha bilgili, tecrübeli olsalar bile) daha masumdurlar derinlerde bir yerlerde. Ne yaptıklarını, neden yaptıklarını, karşılaştıkları bir yabancıya, hem de hiç gereği yokken açıklayıverirler böyle.*" (Kür 2002, 159) Buradaki erkek karakter yabancı kadınları kendi ülkesinin kadınlarıyla kıyaslamakta ve onları daha masum ve samimi bulmaktadır. Romandaki bu durum gerçek hayattaki "erkek egemen" görüş ile de paralellik göstermektedir.

Pınar Kür'ün romanında yer alan alt sınıflardan birisi yine **Ahmet Ümit**'te olduğu gibi para karşılığı ilişki yaşayan kadınlardır. Ancak burada söz konusu durum "telekızlık" olarak ifade edilmektedir. Büyük bir şirketin yönetiminde yer alan Levent Caner, zaman zaman yurtdışından gelen misafirlerine ayarladığı telekızlardan bahsetmektedir: "*Yapılacak tek şey, kimi kez müşterilerimize sunmak zorunda kaldığımız gece güzellerinden biriyle temasa geçmek. Hülya mı ne, bir kız vardı. Hiç fena değildi. Hem onlar gündüz de çalışırlar.*" (Kür 2002, 56)

Romandaki bir kadın karakterin "telekızlar" ile ilgili ifadeleri ise, kadınların bu "alt sınıfı" erkekler kadar iyi tanımadığının açık delili gibidir: "*Öyle amaçsızmış gibi dikilip durursam, otelin güvenlik görevlileri beni çalışmaya başlamış, dolayısıyla koruyucusuz bir telekız sanıp başıma dert olabilirler. Gerçi telekızlar öğlen saatinde müşteri avına çıkıyorlar mı, bilmiyorum. Ayrıca, ben, telekıza benzeteceklerini sanmakla kendime fazlaca iltifat mı ediyorum acaba?*" (Kür 2002, 161)

Görüldüğü gibi, **Pınar Kür**'ün romanında yer alan "telekız" olgusu, **Ahmet Ümit**'te yer alan "fahişelik" olgusundan farklı olarak, daha genel hatlarıyla anlatıldığı ve ayrıntılandırılmadığı için, Ahmet Ümit'in romanındaki dramatik ve gerçekçi etkiyi uyandırmamaktadır.

2.2. İkili İlişkilerde Erkek ve Kadın

Bu başlık altında, her iki romanda da yer alan kadın-erkek ilişkileri incelenecektir. **Pınar Kür** de **Ahmet Ümit** de romanlarında kadın ve erkek ilişkilerini belli başlı çerçeveler etrafında değerlendirmişlerdir. Bunlardan bazıları; *Cinsel yaşantıdaki uyumsuzluklar, erkeğin kaçamakları, kadının ihaneti kabullenmesi, "güçlü (şeytan) kadın- aptal erkek" ilişkisi ile "zayıf (melek) kadın- çapkın erkek" ilişkisidir.*

2.2.1. Kadın ve Erkeğin Karşı Cins ve Hemeinslerine Bakış Açıları

Her iki yazarın romanında da, kadın-erkek ilişkileri söz konusu olduğunda öne çıkan başlık "*kadın- erkek söylemidir*". Bu söylemler ise değişik biçimlerde ifade edilmektedir. Kimi zaman bir erkeğin kimi zaman ise bir kadın karakterin ağzından hemeinsleriyle ve karşı cinsle ilgili görüşleri verilmektedir.

Pınar Kür'de bir kadın karakterin hemeinslerini –özellikle de şöhretli kadınları- ifade ettiği şöyledir:

"Meşhur olmuş ama mutlu bir yuva kurabilmiş mi bakalım? Üç kocadan birini bile elinde tutmayı başarabilmiş mi? Onun yaşındakilerin boyunca evlatları varmış da bu bir çocuk bile yapamamış. Şöhretse, böyle şöhret düşman başınaymış, neler neler duyuluyormuş hakkında. Kendi yuva kuramadığı halde yıktığı yuvaların haddi hesabı yokmuş. İnsan mazbut bir yaşam sürdüremedikten sonra..."

Bu gibi sözler işittiğimde sinirlenip onu savunmaya kalkmam şimdi düşünüyorum da, aslında kendi kendime sinirlenme ve bir tür özümü savunma değil miydi? Sonsuz mazbut yaşamıma karşın mutlu bir yuva kuramamış, üç değil bir tek kocaya bile varamamış, ondan yalnızca birkaç yaş küçük olmama karşın boyunca evlada kavuşamamış değil miydim ben de-hem de şöhrete falan ulaşmaksızın?-

Benim yanımda böyle konuşurken pot kırdıklarını bile düşünmezler mi?" (Kür 2002, 36)

Romanda kadınların erkekler hakkındaki görüşleri çoğunlukla eleştireldir. Örneğin sekreter bir kadın patronunu idare etmek için çektiği eziyetleri anlatırken, kendisi olmasa beceriksiz patronun her işi eline yüzüne bulaştıracağından emindir: "Aslında baş patron da biliyor ya işi gerçekte benim toparladığımı (...) Ben geri planda her şeyi yoluna koyayım damat bey de genel müdür yardımcılığı unvanını ve de aldığı onca parayı hak ediyormuş gibi görünsün." (Kür 2002, 41)

Ayrıca tıpkı romandaki erkeklerin kadınlar hakkında genellemeler yaptığı gibi kadın karakterler de erkekler hakkında bazı kesin yargılara sahiptirler.: "Öf be! Erkeklerin dünyasında bir yere varabilmek için ne kadar çok gereksiz çaba ve dikkat gerekiyor!" (Kür 2002, 41)

Bazı kadınlar ise, kadın-erkek ilişkisine daha duygusal açıdan yaklaşır, romantik düşünceler içine girmektedirler. Bu durum daha çok "aşk" söz konusu olduğunda böyledir: "İçim içime sığmıyor derler ya, işte o durumdayım. Aklımı doğru dürüst başıma toplayamıyorum. İki de bir adını söylemek istiyorum. Durup dururken şarkı mırıldanıyorum." (Kür 2003, 79)

Aşk, kadınları erkeklere karşı sahip oldukları olumsuz düşüncelerden uzaklaşmaktadır. Bu nedenle aşık kadınlara göre erkek ve kadın birbirlerinden ayrı düşünülemez dahası, birbirlerine ihtiyaçları vardır. Bu romanda aşık kadın rolündeki Yıldız, kadının erkekle anlam bulduğunu düşünecek boyutlara gelmektedir. Bu nedenle onun kendisinde yaptığı olumlu yöndeki her değişim sadece aşık olduğu erkeği etkilemek içindir. Burada okur, kendisi için değil, erkeği için olumlu değişimler geçiren bir kadın karakterle karşı karşıyadır: "Sonra birden keyfim kaçtı. Kaçmadı da... Anlamsızlaştı. O yakında olmadıktan sonra; ne kadar güzel, ne kadar çekici, ne kadar esprili olduğumu, herkesin benimle konuşmak için nasıl can attığını görmedikten sonra, ne anlamı olabilirdi ki Bahçe Bar'da ulaştığım küçük zaferin?" (Kür 2002, 80)

Pınar Kür'ün romanındaki erkeklerin kadınlar hakkındaki görüşleri ise genellikle gerçek hayatla örtüşmektedir. Örneğin bir koca karısını ihmal ettiğini, onun surat asmasından anlayabilmektedir: "Kendisini ihmal ettiğimi sandığından bozuk çalıyor kaç gündür" (Kür 2002, 50). Bir diğer ifadeyle erkeğin farkındalığı kadına bağlıdır. Kadın surat astığında onu kırdığını ya da ihmal ettiğini anlayan erkeğin yapacağı şey bellidir: kendini affettirmek için karısına hediye almak (Kür 2002, 51).

Erkeklerde saygı uyandıran kadınlar ise güzelliklerinin dışında zekâlarıyla var olduklarını belli eden kadınlardır. Böyle bir kadın duygularını belli etmez ve hayata karşı duruşu oldukça güçlüdür. Romandaki erkek karakterlerden birine göre bu tip kadınlar, saygının yanı sıra korku da uyandırmaktadırlar.

"Evet, kadınsı duygusallıklardan, şımarıklıklardan tümüyle arınmış, zeki, makul bir insan. Görünüşü ya da tavırlarıyla değilse bil, düşünceleri, mantığı ve amaçları açısından, kadından çok erkeğe yakın. Yani öyle erkeksi bir havası yok; tersine, çekici ve yumuşak. Ama o yumuşak görünüşün gerisinde çok güçlü bir kişilik, amansız bir başarıma hırsı ve kararlılık olduğundan eminim. İstediklerini elde etmek için kadınlığını kullanabilir, ama daha çok aklını kullanır gibime geliyor. Ya da, kadınlığını aklının hizmetine sokar. Böylelerinden korkulur gerçi ama..." (Kür, 2002: 141)

Romandaki erkek karakterlerin kadınlar ile ilgili genel yargılarından birisi de edepsizlikleriyle ilgiliyken: "Edepsizlenirler, tabii. Yani edepsizlik dediniz mi, ev kadınlarının hayat kadınlarından aşağı kalır yanları yoktur." (Kür 2002, 188) bir diğeri de kadınların evliliklerinde mutlu olmadıklarında erkekler gibi aldatmaya yönelebilecekleridir. Romanda bu yargı oldukça kesin bir dille yer almaktadır: "Hayır! Hiçbir kadın bu kadar namuslu olamaz! Yani, aslında bu işin namusla ilgisi yok tabii. Ama, hiçbir kadın bu kadar mutlu olamaz –hele de Levent Caner gibi bir hıyarla evliyse... Şimdiye dek hiçbir açık vermemesi, saklanmayı çok iyi bildiğini gösteriyor." (Kür 2002, 249)

Romanda bir erkeğin ağzından kadınlarla ilgili düşüncelerin en yoğun olarak verildiği bölüm “soğukkanlı kadın” tipiyle ilgili olan bölümdür. Erkek karakter karşısındaki kadını değerlendirmeye “Gene de çok kendine özgü biri değildi Eser. Bir tipti. Daha önce pek çok kez karşılaştığım için (yakından tanımasam, iyi anlamasam da) bildiğim bir tip... Hepsi aşağı yukarı aynıdırlar bu tip kadınların...”(Kür 2002, 226) diye başladıktan sonra, bu tipin özelliklerini dört sayfa boyunca sıralamaktadır. (Bakımlıdırlar: Makyajları kusursuz bir doğallıktadır. Üstlerini başlarını çekiştirmezler. Ayakkabıları tozsuzdur Sıcakta terlemez, yağmurda ıslanmazlar, rüzgârda dağılmazlar;ölçülüdürler: bağırp çağırılmazlar,heyecanlanmazlar, öfkelenmezler, kendilerini kaybetmezler,yürümezler salınırlar, koşmazlar uçarlar;temkinlidirler: korkmazlar, paniğe kapılmazlar,duyguları dikkatli, tepkileri temkinli, içtenlikleri yapaydır; mesafelidirler: olaylara karışmazlar, saklanırlar,aldatıldıklarını fark etmeye tenezzül etmezler, yalana yakındırlar.)

Romandaki erkek karakterin bir kadın tipini bu kadar ayrıntılı olarak bilmesi ve tarif etmesi, hiç şüphesiz **Pınar Kür**’ün başarısıdır. Romanda bu tarifi yapan bir erkek ise de onun anlattığı bu kadın tipini yakından bilen ve tanıyan romanın kadın yazarıdır.

Bu başlık altında ele alınan, cinslerin birbirleriyle ilgili görüşlerine ek olarak, daha çok söylem boyutunda incelenebilecek olan kadın-erkek görüşlerine gelindiğinde, bu konuda da **Pınar Kür**’ün oldukça bol malzeme verdiği söylenebilir. Özellikle de erkek karakterlere kullandığı argo ifadeler ve küfürlü konuşmalar, erkek söylemi içine giren başlıca unsurlardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

“Dövebilirim bu karıyı” (Kür 2002, 71) “Bu ahmak karıyı bir kez olsun düzmeden ölürsem, iki elim yakanda kalacak” (Kür 2002, 73) “Kızlığını elinden benim almam söz konusu değildi herhalde, o iş çoktan bitmiştir, onca nişanlı boş durmadı ya...” (Kür 2002, 100) “Adam bir karıyı, af buyurun, düzmekle meşgulse, telefona aldırır mı?” (Kür 2002, 192) “Adam otel odasında bulundu, manitalar bol diye hemen kancık olayı geliyor akla ama oralarda başka işler de çevrilebilir.” (Kür 2002, 193) “Dünyadaki tüm kadınları orospu olduklarını öğrenmesine ne gerek var?” (Kür 2002, 249) “Kadın kısmının ağzını kapatmasını bilmek gerek” (Kür 2002, 272)

Kadın söylemi ile ilgili örneklere geldiğimiz de ise, erkeklerin aksine kaba ve argo sözcüklere rastlamaz. Kadınların düşünce dünyaları, duyguları ve olayları algılayış biçimleri karakterlerine göre değişmektedir. Yani erkeklerin aynı olay karşısındaki genel-geçer yargılarının ve tepkilerinin aksine, aynı olay karşısında her kadının vereceği tepkinin oldukça farklı olduğu görülür. Bu nedenle kadın söylemini incelerken kadınları karakterleri bakımından ayırmak daha doğru olacaktır.

Erkek egemen toplumun kendisine yüklediği görevleri kabullenmiş bir kadın, evli bir erkekle yaşadığı ilişkide işler istediği gibi gitmediğinde, beklediği ilgiyi görmeyip mutsuz olduğunda, kendini kandırarak avutma yoluna başvurmaktadır (Kür 2002, 109). Buradan yola çıkarak, bir erkeğin hayatına ikinci kadın olarak girmeyi göze alan bir kadın “yetinmeyi bilmek” zorundadır denebilir.

Erkek egemen toplumda metres olmayı kabul eden kadınlar gibi, “kız kurusu” olarak adlandırılmayı kabullenen kadınlar da bulunmaktadır. Romanda bu tip kadınlara örnek olarak Yıldız karakteri seçilir: “Tabii, herkesin on sekizinde yaşadığı aşkı yaşamak için kırkıma varmayı beklemişsem, kabahat benden başka kimde olabilir?”(Kür 2002,116)

Gerçekçi ve güçlü bir kadın ise, kocasının kendisini aldatması karşısında oldukça soğukkanlı davranabilmektedir. “Erkektir aldatır” yargısını kabullenmiş görünen bu kadın tiplemesi için seçilen karakter Eser Caner’dir: “Levent bu gibi konularda çok dikkatliydi. Benden başkasını gözü görmezdi demiyorum tabii. Hangi erkek on sekiz yıl dışını sıkabilir” (Kür 2002,229)

Turkish Studies

Kimi kadın ise, yalnızlıktan sıkıldığı için karşısına çıkan bir erkeği kaybetmemek adına, ondan çok hoşlanmasa da rol yapmaktadır. Bu tip kadınlar erkekleri kandırdıklarını sanmakta ancak daha sonra asıl aldananın kendileri olduğunu fark etmekte böylece, daha büyük bir yalnızlık ve mutsuzluk yaşamaktadırlar. Romanda bu tip bir kadın olan sekreter Yeşim Erses de, patronuyla olan ilişkisinde rol yapmaktan şikâyet etmekte ve bu durumu sorguladığında, kadınların “*erkek egemen*” toplumun etkisiyle, “*-miş gibi*” yapmak zorunda kaldıklarını ve bu durumun “erkekler için yaşamak” şeklinde özetlenebileceği sonucuna varmaktadır (Kür 2002, 242). Romanda bir kadın karakterin ağzından anlatılan bu olaylar, gerçek hayatta kadınların belki de birçoğunun yaşadığı ancak dile getirmek bir yana, kendisine bile itiraf edemediği bir olgu olarak varlığı sürdürmektedir.

Kadın söyleminin belki de en güçlü örneklerinden birisi, erkeklerden nefret eden bir kadın yazarın duygularını aktarışıdır. Erkeğe eziyet edip, acı çektirerek geçmişin ruhunda açtığı yaraları tedaviye çalışan kadın, bu duyguları şöyle ifade etmektedir:

“Dedim ya artık başka birisin. Hayatta karşılaştığın insanlara insanca yaklaşma olanağını yitirmişsin. Belki farkında değilsin henüz ama, herkese, her şeye, dikkatle ve umutsuzca yaklaşıyorsun. Yıllar geçiyor. Bir sürü başka adamla sevişiyorsun. Bazılarını sevdiğine bile inandırabiliyorsun kendini. Evleniyorsun, normal kadınlar gibi davrandığını sanıyorsun. Ama olmuyor... Eninde sonunda... Güven duygusu tümüyle yok olmuş içinde, anlıyor musun? En sevdiğini sandığın kişiyle bile hiçbir zaman insanca ilişkiler kuramıyorsun. Sonunda hepsinden nefret ettiğini kavırıyorsun.” (Kür 200, :307)

Çok küçük yaşta bir erkek tarafından cinsel istismara uğrayan kadın, yaşamının geri kalan kısmında, karşı cinsle olan ilişkilerinde yaşadığı olumsuzluklar sonrasında, çocukluktan gelen bu travmayı atlatamadığını anlamakta ve bütün erkeklerden nefret ettiğinin farkına varmaktadır. Tek bir erkeğin hatası, kadının tüm erkeklere karşı önyargılı davranmasına neden olmaktadır.

Ahmet Ümit'in romanında ise, erkek ve kadın söyleminin kullanılışı açısından yine cinsiyetçi geleneğin ön planda olduğu görülür. Erkeklerin kadınlar ile ilgili genel yargıları bu romanda da yer alır. Ancak *Pınar Kür*'ün romanıyla karşılaştırıldığında örnekler oldukça azdır.

Anlatıcısı erkek olan romanda, kadınlar ile ilgili değinilen konulardan bir tanesi tıpkı *Bir Cinayet Romanı*'nda da örneğine rastladığımız gibi “edepsizliktir”. *Ahmet Ümit* yarattığı pısrık erkek tipinin karşısına edepsiz (şeytan) kadın tipini çıkartmaktadır. Bu romanda sanki erkeğin pısrıklığının nedeni edepsiz olan karısıdır:

“ ‘Ama arkadaşların bile savunmamış seni. Bak Kenan Bey’de yara bere var mı? yok. Bir de kendi suratına bak. Burnun patlıcan gibi şişmiş, dudakların yarılmış. Yarın mosmor halkalar olacak gözlerinin önünde. Komşulara ne diyeceksin? Beni karım mı dövdü diyeceksin?’

Melek’in edepsizliklerine alışkındık ama bu kez kendini de aşıyordu. Nihat’ın yüzü bembeyaz olmuştu. Bu kadını durdurmak gerekiyordu, yoksa hiç dinlemez Nihat’ı tokatlamaya kalkardı.” (Ümit 2003, 293)

Evli bir erkek olan Selim, karısı Gülriz’e yeteri kadar zaman ayıramadığının farkındadır. Erkeğin sürekli işte, kadının da evde olması, evlilikleri monotonlaştırmaktadır. Selim de bu durumun farkındadır. Bu nedenle bir gün sokakta vitrine bakan karısını tesadüfen uzaktan gördüğünde onun aslında ne kadar güzel bir kadın olduğunun farkına varır ve bunu karısına da söyleyerek onu mutlu eder. Bu durum çiftin sonraki günlerini, daha öncekilerden biraz daha heyecanlı geçirmelerine neden olur. Çünkü mutlu bir kadın bunu evine ve evdeki davranışlarına mutlaka yansıtacaktır: “*Evde muhteşem bir masa bekliyordu beni.(...) Ama itiraf etmeliyim ki bu akşam uzun süredir karşılaşmadığım, babamın değimiyle “bir zerafet ve nesafet numunesi” sofrayla karşılandım.*” (Ümit 2003, 274)

Selim’e göre evdeki bu güzel ve özenle hazırlanmış yemeklerin tek nedeni karısına yaptığı iltifatlar değildir. Ona göre başka bir kadının varlığından şüphelenen, şüphelenmese de kocasının etrafında başka bir kadın –özellikle de güzel ve yabancı bir kadın- olduğunu bilen bir eşin, kocasını elinde tutma çabalarını da yadsımamak gerekmektedir: “*bir gün önce Beyoğlu’ndaki hoş*

Turkish Studies

rastlantının, -biraz da Katya'nın varlığının- evliliğimize kattığı heyecan sürüyordu demek.” (Ümit 2003, 275)

Ahmet Ümit, kadınların güçlü erkeklerden hoşlandıkları ve yanlarında güçlü ve kararlı erkek görmek istedikleri genellemesine uygun olarak, yarattığı kadın karakterlerden bir tanesinin ağzından, kocasının korkaklığı nedeniyle içinde bitirdiği aşk hikâyesini anlatmaktadır. Kadın karakter Katya, intihar eden kocasını, korkaklığından dolayı eleştirdiği için pişmandır. Çünkü erkeklerin aksine kadınlar için aşkın bitmesi evliliğin de bitmesini gerektirmemektedir. Kadınlar, aşkları bitse de kocalarına duydukları sevgi ve saygıyla evliliklerini sürdürebileceklerini düşünmektedirler: “*Sermet ölünce ona yeniden aşık olduğumu sandım. Bu duygunun aşk değil suçluluk duygusu olduğunu fark edinceye kadar aylar geçti. Gerçek şuydu: Aladağlar'daki o gece ben de aşk bitmişti (...) Keşke aşkın kibrine aldanıp, onu aşağılamasaydım, keşke ona her insanın korkabileceğini, her insanın panikleyebileceğini anlatsaydım. Fakat yapmadım. Sustum. Onu susarak suçladım...*” (Ümit 2003, 198)

Kadınların çoğunun hemfikir olduğu “*her erkek içinde bir çocuktur*” yargısı **Ahmet Ümit**'in romanında da kendisine yer bulmuştur. Ancak romanın anlatıcısı konumundaki erkek bu durumun kendisi için geçerli olmadığını da belirtmekten geri kalmaz: “*Onu izlerken aslında Gülriz'in bedenleri büyümüş ruhları çocuk kalmış erkek tanımlamasına Nihat'ın da uyduğunu düşündüm. Bütün erkeklerin içinde büyümemiş bir çocuk olduğunu okumuştum. Sanılanın aksine kadının erkekten daha mantıklı olduğu, daha sorumlu davrandığı tezini ileri sürüyordu yazı. Fakat bu düşüncenin benim için geçerli olmadığını biliyordum.*” (Ümit 2003, 51)

Erkek söyleminin öne çıktığı bölümler genelde üç erkek arkadaşın yaptığı sohbetler ve Beyoğlu sokaklarının mekân olarak seçilmiş olması dolayısıyla, sokak ağzı ve küfürlü söyleyişlerin (Ümit 2003, 56-57) yer aldığı diyaloglardır. **Ahmet Ümit**'in romanında yer alan küfürlü ya da argo söyleyişlerin daha çok cinsel içerikli olduğunu da belirtmek gerekmektedir: “*Alayı ibne bunların, alayı orospu çocuğu...*” (Ümit 2003, 34), “*‘Gülün lan ibneler! dedi ‘Siz de az puşt değilsiniz zaten’*” (Ümit 2003, 35)

Roman kahramanlarının çoğunun erkek olması ve olayların da onların etrafında dönmesi, diyalogların ağırlıklı olarak “erkek muhabbeti” denilen tarzda olmasını da beraberinde getirmektedir. Romanın yazarı da erkek olunca, söylemleri günlük hayatın içinden seçip gerçekçi bir şekilde yansıtabilmesi de mümkün olmuş görünmektedir.

Ahmet Ümit'in romanında erkek algı ve ifade dünyasını destekleyen bir başka konu da “*baba- oğul ilişkisi*”dir. **Pınar Kür**'ün romanında böyle bir durumla karşılaşmak bir kenara, aile içi ilişkiler (anne-çocuk, baba -çocuk) ile ilgili bile çok fazla malzeme bulunmazken, **Ahmet Ümit**'in romanında baba-oğul ilişkisi oldukça hâkim bir temadır. Romanda anlatıcı karakter Selim'in babası ile olan ilişkisi, kurgunun önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Çünkü Selim, geçmişte babasının işlediği cinayetlerin ortaya çıkmaması için başka cinayetler işlemiştir. Erkek karakterlerin hâkim olduğu romana bir de baba-oğul ilişkisi eklenince roman neredeyse bir “erkekler için/erkeklere göre” roman haline gelmektedir: “*Zavallı anneciğim hastalıklarla boğuştuğu için, küçük oğluyla ilgilenmek babama düşmüştü.*” (Ümit 2003, 51) sözüyle babasının hayatındaki etkisini anlatmaya başlayan Selim, hayatta kalabilmek için maddi gücün çok önemli olduğunu, hayatta her daim yalnız olduğunu unutmaması ve bu nedenle de kimseye güvenmemesi gerektiğini de babasından öğrenmiştir (Ümit 2003, 52). Babasından devraldığı işi daha da ileriye götürebilmiş olmasında onun alışkanlıklarını devam ettirmiş olmasının da payı bulunmaktadır: “*Öğle yemeğini fabrikada idare personelle birlikte yedim. Bu da babamdan kalan alışkanlıklardan biriydi. Çalışanlarıyla son derece mesafeli, saygıya dayanan bir ilişki kurardı.*” (Ümit 2003, 276)

Turkish Studies

Babasıyla bu denli sıkı ilişkileri olan Selim'in annesiyle ilgili, hasta olması dışında herhangi bir bilgi verilmemektedir. Bunun yanı sıra, Selim'in oğlu ile olan ilişkisi üzerinde de fazla durulmamaktadır. Çünkü downsendromlu çocukla daha çok annesi Gülriz ilgilenir. Hatta zaman zaman, üzerindeki "babalık" gibi ağır bir sorumluluğu hafiflettiği için Selim'in karısı Gülriz'e minnet duyduğunu da hissettirilmektedir.

2.2.2. Kıskançlık

İkili ilişkilerde kadın ve erkeği sıklıkla karşı karşıya getiren durumlardan biri de kıskançlıktır. Ancak Pınar Kür *Bir Cinayet Romanı*'nda olayları tamamen kadın-erkek ilişkileri etrafında kurgulamış olmasına karşın, *kıskançlık* konusuna hemen hiç değinmemiştir. Yarattığı kadın tipleri arasında "kıskanç kadın" yoktur. Hatta aldatıldığından şüphelenen eş bile bu duruma alışmış ya da bunu kabullenmiş görünmektedir. Âşık olduğu adamı öldürmeyi planlayan kadın ise bunu, sevdiği erkek kendisini başka bir kadınla aldattığı için değil, sevmediği halde seviyormuş gibi davrandığı için yapmayı istemektedir. Sadece kadın karakterlerde değil, erkeklerde de aşırı derecede bir kıskançlık söz konusu değildir. Örneğin aynı kadına âşık olan ya da ilgi duyan erkekler birbirlerini kıskanmamaktadırlar. Bu durum biraz da iki erkek karakterin (Levent - Emin) birbirleriyle doğrudan ilişki içinden olmamasından da kaynaklanmaktadır. Ancak, birbirleriyle doğrudan ilişki içinde olan roman kişileri (Emin-Yazar veya Levent-Yeşim) için de durum böyledir. *Pınar Kür*'ün romanında "kıskanç" bir kadın veya erkek tipi yoktur.

Ahmet Ümit'in *Beyoğlu Rapsodisi*'ne bakıldığında, kıskançlığın çeşitli başlıklar altında sınıflandırılacak kadar çok boyutlu işlendiği görülmektedir. Burada kıskanç kadın ve erkek karakterler olmakla birlikte, "kıskançlık" duygusu üzerine yorumlar da yer almaktadır. Ancak göze çarpan bir nokta daha çok kadınların kıskançlıklarının ön planda tutulduğudur. *Ahmet Ümit*'in kadın karakterleri, kocalarını kadınlardan çok erkeklerden kıskanırlar. Örneğin evli bir kadın kocasının sürekli erkek arkadaşlarıyla birlikte olması dolayısıyla, bu erkek arkadaşları kendisine rakip olarak görmektedir: "Doğru düşünüyorsun. Bence eşlerimiz Kenan'dan çok onun bizim üzerimizdeki etkisinden korkuyorlar. Neredeyse çocukluğumuzdan beri süren bu arkadaşlığın, kendi ilişkilerine alternatif olduğunu düşünüyorlar. Gülriz'i bilmeme ama Melek bu ilişkiden çok rahatsız. Beni pek umursamayan kadın, sizinle özellikle de Kenan'la birlikte olduğumu öğrenince başlıyor arıza yapmaya." (Ümit 2003, 50)

Evli kadınların, kocalarının bekâr erkeklerle zaman geçirmelerinden duydukları rahatsızlığın altında yatan neden yine bir kadından kıskanma duygusudur. Bekâr erkek arkadaşların, çapkınlıklarına kocalarını da sürükleyeceği düşüncesi evli kadınları tedirgin etmektedir. Yani durum ne olursa olsun olay erkekleri kadınlardan kıskanmaktadır.

"Dün beni görmeye geldi. Biraz da samimi davrandı. Ben karşılık vermedim ama kadın yırtık...onun bana yavaşadığını görünce Katya küplere bindi. Çekip gitti. Sabah da aradı, bugün çalışmak istemediğini söyledi."

"Yanlış anladığımı söylemedin mi?"

"Söylemem mi? Kadınları bilirsin. Kendi haline bıraktım şimdilik, öfkesi geçince daha kolay anlayacak olanları." (Ümit 2003, 163)

Ahmet Ümit'in aslında pek de kıskanç olmayan erkek karakterlerinden biri olan Selim, yanında güzel bir Rus kadınla yemeğe gittiğinde, garsonun hareketlerinden rahatsız olur. Yemek esnasında, Türk ve Rus erkekleri kıskançlık açısından karşılaştırılır. Rus kadın karakter: "Rus sevgililerim pek aldırma zardı." (Ümit 2003, 184) diyerek, Selim'in onu kıskanmasından memnuniyet duyduğunu ifade etmektedir. Bu durum, erkek egemen toplumun yaygınlaşmış bir düşüncesine de örnek teşkil etmektedir ki o da kadınların kıskanılmaktan hoşlandıklarıdır.

2.2.3. Aldatmak

Turkish Studies

Ahmet Ümit'te erkek anlatıcı başka bir kadına duyduğu ilgiden dolayı karısına karşı kendisini suçlu hissetmektedir. Ancak onunla aralarında bir şey geçmesine izin vermeyeceğini, karısına böyle bir şey yapamayacağını söyleyerek de aldatma fikrine karşı çıktığını göstermektedir. *Ahmet Ümit*'in romanında aldatmak teması çok ayrıntılı olarak işlenmezken, *Pınar Kür*'ün yarattığı erkek karakterler, aldatmak ile ilgili oldukça geniş düşüncelere sahiptirler. Kimi zaman yaptıklarını mazur gösterecek sebepler sunarken kimi zaman ise aldatmanın dereceleri hakkında bilgi verirler: “*Yani o kadar az ve sarhoşluğa bağlanabilecek olaylar ki, saymaya bile değmez.*” (Kür 2002, 11). Romandaki bir başka erkek karakter için, arkadaşlarının karılarıyla birlikte olması normaldir. Çünkü bunu her biriyle sadece bir kez yapmakta, bu durum süreklilik arz etmemektedir. Yani sürekli olmadığı sürece aldatmak, aldatmak sayılmamaktadır: “*Çok zengin olduğumu bilenler çok. Kimi iş arkadaşlarının eşleri bana aşırı yakınlık gösteriyorlar kimi zaman. (On yılda yatağımı paylaşan on kadının dokuzu bunlardandır, ama hiçbirleriyle ikinci kez yatağa girmemişizdir.)*” (Kür 2002, 13)

Yazarın aldatmak konusuyla ilgili ilginç bir gözlemi de romanda kendisine yer bulmaktadır. O da aldatan erkeğin, evliliğine ve karısına olan ilgisinin artmasıdır.

“Aramızdaki gerilim bile, gerilsiz geçirdiğimiz, pek mutlu sandığımız yıllardaki ilişkimizden daha anlamlı sanki. Daha insancıl, daha... saygılı bile diyebilirim. Birbirimizin farkındayız, hiç olmadığımız kadar. Birbirimizi – ilişkimizi- çoktan kazanılmış, alışılmış, kaybedilmesi akla gelmeyen haklar ya da olgular olarak görmekten vazgeçtik gibi (...) Klasik mutlu bir aile yaşamı insanı nasıl körletiyormuş meğer. Sevdiğini çok iyi bildiği bir kadını nasıl da gözünün önündeyken unutabiliyormuş insan! Evet içinde bulunduğum karmaşık durum, bir sürü şeyin yanı sıra, karımı hatırlamama yaradı.” (Kür 2002, 153)

Başka bir ifadeyle, çiftler artık birbirlerinin daha çok farkındadır. Çünkü evliliklerinin her an bitebileceğini hatırlamışlardır. *Ahmet Ümit*'in romanındaki “aldatıldığından şüphelenen kadının kocasına güzel sofralar hazırlaması” durumundaki gibi, burada da aldatılma şüphesi evliliğe heyecan ya da en azından hareketlilik katmaktadır.

2.2.4. Cinsellik

Romanlarda cinsellik söz konusu olduğunda, *Ahmet Ümit*'in bu konuyu iki farklı açıdan irdelediği görülür. Bunlardan birisi evli diğeri ise bekâr bir çiftin cinsel hayatıdır. Evli çifte bakıldığında, karı- kocanın birbirlerine bu anlamda çok da zaman ayırmadıkları, cinsel hayatlarını tekdüze yaşadıkları fark edilir: “*Terasın kapısına yaslanmış, yüzünde çok iyi tanıdığım bir ifadeyle bana bakıyordu. Sekiz gündür ayrıydık, sekiz gündür ayrı yataklarda yatmıştık.*” (Ümit 2003, 154) Nitekim Selim, karısının bu yöndeki ihtiyaçlarına cevap veremediğinin farkında olduğunu “*Ama şimdi kapıya yaslanmış öylece dururken, bir eş olarak, bir kadın olarak hakkını istiyor gibiydi.*” (Ümit 2003,154) cümlesiyle ifade ederken, karısının bu konudaki anlayışını da takdir etmektedir: “*Gülriiz düş kırıklığına uğramıştı, ama belli etmedi. Üzülmuştüm, ben de belli etmedim.*” (Ümit 2003, 154)

Selim karısının diğer konularda olduğu gibi cinsellikle ilgili de uyumlu olduğunu ve yetinmeyi bildiğini kabul etmektedir. Cinsellik hakkında kocasıyla hiçbir zaman açık açık konuşmayan, çekingen davranan Gülriiz, bu konudaki isteklerini davranışlarıyla anlatma yolunu seçmiş, Selim de karısının bu hallerine alışmıştır (Ümit 2003, 154) .

Karısının cinsellik söz konusu olduğunda takındığı bu çekingen tavırlar Selim'in, romanın Rus kadın karakteri Katya ile karısı arasında karşılaştırma yapmasına neden olmaktadır: “*Gülriiz de hiç çaba harcamıyor ama... Belki üsteleseydi... yapamaz ki, böyle yetiştirilmiş. Onun yerinde Katya olsaydı... Sahi Katya olsaydı ne yapardı acaba? Eminim uysalca çekip gitmez, beni kıskırtmaya, tahrik etmeye çalışırdı.*” (Ümit 2003, 155)

Selim'e göre bir kadının yatakta nasıl olduğu önceden bilinemez. Gündelik hayatta erkeklerle çok rahat iletişime geçen bir kadın, cinsellik söz konusu olduğunda aynı rahatlığı

Turkish Studies

yaşayamayabilir. Bu durumun tam tersi de mümkündür. Dışarıdan iletişime kapalı gibi görünün ve “soğuk nevale” olarak nitelendirilen bir kadının cinsel hayatı oldukça renkli olabilir. Dolayısıyla Selim’in de ğimiyle: “Davranışlarındaki rahatlığa bakarak bir kadının yatakta nasıl olduğunu anlayamayız” (Ümit 2003, 155).

Yine Selim’in anlatımıyla, iki sevgilinin, yani Katya ile Kenan’ın arasındaki cinsellik oldukça “ateşli” ve evli çifte göre daha hareketli çizilmektedir (Ümit 2003, 131). Bu ana tesadüfen tanık olan Selim’in de yaşananlardan etkilenmeye başlaması, erkeklerin cinsellik söz konusu olduğunda iradelerine hâkim olamamalarının örneğidir: “İniltiyi duyunca yutkundüğümü fark ettim. Ben de kendimi sevişmenin heyecanına kaptırılmışım. Katya’ya dokunamasam bile, sanki bu sevişmedeki üçüncü kişiymişim gibi bedenim tutkuyla gerilmiş, erkekliğim uyanmaya başlamıştı” (Ümit 2003, 132)

Ahmet Ümit’in erkek karakterlerine oranla, **Pınar Kür**’ün yarattığı erkekler cinsellikle daha yakından ilgilidirler. Onlar cinsellik üzerine yorumlar yapmaktadır. Örneğin romandaki bir erkeğe göre, karısının onu terk etmesi ve daha genç biriyle kaçması onun cinsel ilişkide tembelliğiyle alakalıdır: “Yaşamımızın, özellikle cinsel yaşamımızın, hareketsizliğinin onu nasıl bir bunalıma sürüklediğini geç de olsa öğrenmiş oldum böylece.” (Kür 2002, 13)

Romandaki erkeklerden biri cinsellik konusunda ne kadar tembel ise, diğeri de bir o kadar aktiftir. Emin, karısını tembelliği yüzünden kaybederken, Levent, aldattığı karısını, aldığı bir hediye ve o hediyenin cinsel hayatlarına getirdiği hareketlilik sonucu geri kazanmaktadır (Kür 2002, 52).

Pınar Kür bu romanında sık sık “bekâr kadın- evli kadın” ya da “genç kadın-geçkin kadın” karşılaştırmaları yapmaktadır. Özellikle cinsellikle ilgili olarak bu tip kadınların neler yaşadıklarını gözler önüne sermektedir: “Kırkına varmış yalnız kadınlar, otuzunu aşmış evli kadınlardan çok daha korkunçturlar...” (Kür 2002, 20) şeklindeki karşılaştırmayı diğeri izlemektedir.

Romandaki kadın karakterlerden birine göre, erkekler kadınların bu konudaki beklentilerini anlayabilmekten uzaktırlar: “Erkekler böyledir, dedi anlamazlar, çünkü anlayamazlar. Yapıları farklı. Ama sen yerden göğe kadar haklısın. Bunca yıl bekledikten sonra olay iyice bir şölen olsun istiyorsun, değil mi?” (Kür 2002, 83) yeri gelmişken belirtmek gerekir ki, cinselliği bir “şölen” olarak görmelerine rağmen, çoğu kadının bu olayı bir görevi yerine getirircesine yaşaması, romanda eleştirilen bir durumdur (Kür 2002, 83).

Kadınlar için cinsellik bir bütünlük arz etmektedir. Erkeklerden farklı olarak kadınlar bu konuya daha duygusal yaklaşırlar ve aceleye getirmek istemezler. Yukarıda bahsi geçen “şölen” ifadesi de bu tutumu simgelemektedir aslında. Bunun örneklerinden birini **Pınar Kür** yine yarattığı kadın karakterlerden biri aracılığıyla şöyle ifade etmektedir: “Hiç bunca uzun sevmemişti beni. En ufak bir acelesi yok. Bir an önce kalkıp evine gitmeyecek.” (Kür 2002, 261)

Erkekler ise, cinsel ilişkide aradıklarının ne olduğunu daha çok kadın üzerinden tanımlarlar. Yani onların istediğine kavuşmaları kendileriyle değil karşılarındaki kadınla ilgilidir. Örneğin geçkin kadın ile genç kız arasındaki farkı dile getirmeleri bu duruma örnek sayılabilir: “Evet erkeklerin bakirelere özellikle meraklı oldukları doğrudur. Ama, genç, güzel biri olacak ki işin tadı çıksın. Böyle kırkına merdiven dayamış bir kız kurusunun uyuşmuş kanını akıtmanın ne heyecanı var?” (Kür 2002, 95) Görüldüğü gibi, erkeklerin cinsel zevkleri söz konusu olduğunda **Pınar Kür** karakterlerine oldukça acımasız yorumlar yaptırmaktadır. Onlar için birlikte olacakları kadının fiziksel özellikleri çok önemlidir. Erkek arzulamadığı biriyle birlikte olduğunda bu iş bir eziyet halini almaktadır: “Yıldızı yatağa sürüklemek, doğrusu bu ya, bir o süpürge saçlarından yakalayıp sürüklediğim kaldı, çabası ne kadar yorup ne kadar bezdirdiyse, sonunda ulaştığım başarı (!) da bir o kadar anlamsız ve tatsızdı.” (Kür 2002, 95) diyen erkek, aslında cinselliği bir

Turkish Studies

görev kabul etmektedir. Birlikte olduğu kadını doyuma ulaştırabildiği sürece bu görevi layığıyla yerine getirmiş olmaktadır (Kür 2002, 96).

Cinsel konularda kendine bu denli güvenen, kendinden herhangi bir şüphesi olmayan erkek, başarısızlıklarını doğal olarak kadına yükleyecek, kadını arzulamadığı için sonuç alamadığını düşünecektir: “Başarısızlığımın tek nedeni ise isteksizlikti. Sırf bu yüzden acele aşk ilan etmiş, ömrümde hiç yapmadığım kadar beceriksiz davranmışım. (...) Yoksa o sersemi halledemeyecek adam mıyım ben?” (Kür 2002, 71)

Cinsellik söz konusu olduğunda kadınlar ne kadar çekingen ise erkekler de bir o kadar rahattır: “Gecenin geç saatlerinde, hiç istemeyerek, çok zorlanarak Yeşim’i evine bırakıp kendi evime döndüğümde karımla da sevişmeye hazır olmam sırf onu yatıştırmak, başka bir kadının koynundan çıkıp geldiğimi saklamak için değil. Eser’i de istiyorum.” (Kür 2002, 153) Karısını da sevgilisini de aynı oranda arzulayan erkek için bu durum ahlak dışı olmadığı gibi gayet olumlu bir durumdur.

2.3. İş Hayatında Kadın ve Erkek

Beyoğlu Rapsodisi’nde Ahmet Ümit’in yarattığı roman kişilerinden iş hayatının yoğunluğunu yaşayanlar erkeklerdir. Bu romanda, söz konusu üç erkek de çalışmaktadır. Anlatıcı Selim tekstil ile ilgilenirken, Kenan aslında sigortacı olmasına rağmen, para konusunda sıkıntı çekmediği için kendisini hobilere vermiştir. Erkeklerden en yoksul olanı ise Nihat’tır ki o da sahaf dükkânı işletmektedir. Romandaki kadınlar ise ya anne ve fedakâr eş (Gülriiz), ya şiiir gibi - erkeklere göre gereksiz - işlerle uğraşan bir feminist (Melek), ya da güzel ve çekiciliğinin dışında herhangi bir niteliği olmayan bir varlıktır (Katya).

Romanda “çalışan kadın” olarak yaratılan karakterler Melek ve Katya’dır. Melek edebiyat öğretmenidir ancak onun mesleğini yürütürken yaşadığı zorluklar ya da haksızlıklar ile ilgili olarak herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Aynı şey sanat yönetmeni ve çevirmen olan Katya için de geçerlidir. Katya sevgilisi Kenan’a tabii olan, edilgen bir tiptir. Romanın diğer edilgen kadın tipi Gülriiz’den tek farkı güzel bir Rus olmasıdır.

Pınar Kür’ün romanında ise durum oldukça farklıdır. *Ahmet Ümit*’in tersine, o etken tip olarak kadınları seçmiştir. Bu romandaki beş kadından dördü çalışarak kendi hayatlarını kazanan kadınlardır:

- Akın Erkan: Yazar
- Yeşim Erses: Sekreter (metres)
- Yasemin: Reklam ölümünde asistan
- Yıldız: Tercüme bürosunda çevirmen (metres)
- Eser Caner: Eğitilmiş, ancak zengin olduğu için, sadece hobi olarak antikacı dükkânı işletmektedir. (romanda daha çok eş ve anne rolünde)

Özellikle de bir şirkette sekreterlik veya bir büroda tercümanlık yapan kadınlar erkek egemen iş hayatında yaşadıkları zorlukları, tacizleri, aşağılanmaları ve her anlamda istismar edilmelerini anlatmaları bakımından önemlidirler. Yazar bu tipleri, çalışan kadının sıkıntılarını dile getirmek için seçmiş gibidir. Her ikisinin de patronu bir erkektir. Ve onlara göre beceriksiz ve akılsız adamlardır bunlar. Bir başka ifadeyle, işlerinde sağladıkları başarıyı onlarla çalışan ve sağ kolları haline gelen kadınlara borçludurlar. Bu romanda “patron” ve “zengin” rolünde olan erkek, çalışıp hayatını devam ettirmek zorunda olan kadının gözünden şöyle tarif edilmektedir: “Cici damat o kadar aptal ki, dizginlerin kendisinde olmadığını anlarsa ya da biri ona bunu anlattırsa beni tehlike olarak görüp başından atmaya kalkabilir.” (Kür 2002, 41). Büyük patronun damadı

Turkish Studies

aynı iş yerinin yönetimindedir. Yanında çalışan asistanı ise (Yasemin) iş konusunda oldukça hırslı bir kadındır. İşinde yükselmek için her şeyi göze alabilecek kadınlardan olan asistan, iş yerinde bir erkeği çekip çevirmek konusunda yaşadığı zorlukları ve ikilemleri şöyle anlatmaktadır: "Fikirlerimi uygulamama müsamaha(!) göstermesi için bir de kırtmak zorundayım serseme! Ancak fazla kırtırsam ve de herif fazla heveslenirse, bu kez baş patron sevgili kızının yuvası açısından tehlikeli görebilir beni ve her türlü umudum suya düşer." (Kür 2002, 41)

Kadınlar sadece özel hayatlarında değil iş hayatlarında da erkekleri idare etmek zorunda kalmaktadırlar: "Ömrüm insanları idare etmekle geçiyor. Patronu; patronu görmek isteyen ama patronun görmek istemediği kişileri; patron dalga geçtiğinde, bunu fark etmemesi gereken daha büyük patronları; başka patronların sekreterlerini; yaptığım işi önemli sanıp beni pohpohlayanları; yaptığım işi önemsiz sanıp beni küçümseyenleri (...) ve bütün bunları yaparken hep güzel ve sevimli ve şık ve güler yüzlü olmak..." (Kür 2002, 42-43)

Patronunun, karısıyla kavga edip kendisini azarlamasından ya da sevgilisiyle mutlu bir gece geçirip kendisinin yanağını okşamasından bıkan, özel hayatındaki erkeğin sürekli onu anlamadığından yakınmasından sıkılan, eve geldiğinde ise, onu terk eden kocasını hatırlayıp onun kızı olduğu için kendisine saldıran yaşlı annesinin azarlamalarından usanan "çalışan kadın", hayattan istediklerinin, beklentilerinin ve hayallerinin bunlar olup olmadığını sorgulamaktadır: "Başka ne olabilirdi? Başka ne amaçlamıştım hayatta? Halen neyi amaçlıyordum?" (Kür 2002, 43) Zaman zaman etrafındaki zengin kadınlara bakıp, onların çalışmak zorunda olmadıkları için özenilecek durumda olduklarını düşünse de, çoğunlukla gerçeğin böyle olmadığını bilmekte: "En kendinden emin kadınların, altınları kollarından, bileklerinden akan kadınların ister nikâhlı karı olsun ister sevgili oynaş telefonlarını ne zaman bağlayıp ne zaman 'beyefendi toplantıda' diyerek atlatacağımı biliyorum." (Kür 2002, 44) diye düşünerek, bu durumda onlara özenmesinin anlamsız olduğunu anlamaktadır.

2.4. Suç Karşısında Kadın-Erkek

Pınar Kür'de kadınlar daha aktif çizilmiş, etken tipler oldukları için romanın asıl teması olan "suç" için de biçilmiş kaftandırlar. Romandaki hemen tüm kadın tipleri cinayetin birinci dereceden şüphelisi konumundadırlar. Ancak romanın asıl üzerinde durduğu düşünce, erkeklere ve erkek egemen topluma duyulan kin ve nefretin, geçmişte yaşanan acı ve haksızlıkların, unutulamayan cinsel istismarların, kadında duygusal gelgitlere ve yıkımlara neden olup onu suça (cinayete) itebildiği gerçeğidir. Kadın ve erkeğin suç üzerine tartışmaları romanın sonunda şu şekilde verilmektedir:

"Sana hiçbir zaman yazık olmamış!' diye haykırıyorum. 'Yirmi sekiz yıl önce cinayete kurban gittiğin yalan... ya da özentisi. Ama hiç yakıştıramıyorsun! Her şeyin üstesinden gelmişsin işte. Ünlü bir yazarsın, üç defa evlenip boşanmışsın, evlenmediğin halde perişan ettiğin adamların sayısını bir tek Allah biliyor, üstelik onca insan öldürdün...'

'Bütün bunları yapmak zorunda kalmak, gene de dayanmak, kolay mı sence? Ya da, acıklı değil mi? Herkes beni bir şey sanıyor, sen bile! Oysa, çok fena canı yanmış bir çocuktan başka bir şey değilim.'

'O çocuğun canı çok yanmıştır, eminim. Ama sen onun acısını çoktan çıkardın... Tabii, anlattığın masalın aslı varsa...'" (Kür 2002, 310-313)

Kadın suç işlemek için kendince halkı sebeplere sahiptir. Bu nedenle geçmişte yaşadıklarını unutmamakla kalmayıp, bugün yaptıklarına ve yaşadıklarına da sahip çıkmakta, onların arkasında durarak güçlü bir kişilik örneği çizmektedir. Erkek ise kadının "Soğukkanlı bir katil" olabilmesi karşısında duyduğu şaşkınlığı gizleyememektedir:

"Biraz önce müthiş sarsılmıştım. Fena halde acımıştım ona. Küçük yaşta başına gelenlerin yaşamını alt üst etmişliğini düşünerek, Levent'i öldürmeye hakkı olduğunu kabul etmişim. Oysa şu anda, karşımdaki kadın, o korkunç çocukluk anısının yerini, 'iyi bir roman yazma' çabasının aldığını, inanılmaz bir soğukkanlılıkla açıklıyor bana. Ona

bakarken, yirmi sekiz yıl önce olup bitmiş bir olay yüzünden üç, belki dört, Yıldız'ı da sayarsak beş kişiyi öldürebilmiş birinin hiç de acınacak durumda olmadığı gerçeği dank ediyor kafama.” (Kür 2002, 308)

Erkeği dehşete düşüren, kadının işlediği suç karşısında takındığı güçlü tavidir. O bir şeye inanmış ve bunu yapmıştır. Kendince, hayatını alt üst eden erkekten intikamını almıştır. Bunu yaparken zarar verdiği diğer kişiler ve hayatları önemsememektedir. Erkek bu durum karşısında hem tedirgin olmakta -hatta belki korkmakta- hem de, kadının bu soğukkanlılığından çok etkilenmektedir. Romanda, erkeğin kadına olan bu hayranlığı, ona evlilik teklif etmesine kadar gider: “*Benimle evlenirsen seni ele vermem. Romanı da istediğin gibi bitirebilirsin.*” (Kür 2002, 311) Burada karşı karşıya kalınan durum, roman kahramanlarının (kadın ve erkek) suçu sadece kendi açılarından ele alıp değerlendirmeleridir. Ne kadın ne de erkek, suçun toplumsal etkileri üzerine kafa yormamaktadır. **Bir Cinayet Romani**'ndeki suç unsuruna toplumsal birçok nedeni ve sonucu katabilecekken, Pınar Kür romanın sonunda bunu bireysel bir suç şekline sokar ve kahramanlarını cezalandırmaz.

Ahmet Ümit'te ise durum farklıdır. Katil romanın sonunda, anlattıklarının hepsinin hapisnede yazdığı bir mektup olduğunu itiraf etmektedir. Kendi ağzından yakalanışını ve bunun üzerine bir cinayet daha işleyişini anlatan Selim, suç karşısında **Pınar Kür**'ün kurguladığı “*kadın katil*” kadar güçlü ve kararlı değildir. O cinayetleri planlayarak işlememiştir. Pınar Kür cinayeti geçmişteki bir başka suçun (tecavüz) sonucu olarak gösterirken, *psikanalitiği* kullanmıştır. Dolayısıyla daha on iki yaşındayken yaşadığı travmayı atlatamayan kadının bilinçaltında bu olay varlığını sürdürüştür. Psikolojisi bozuktur. Dengesizlikler sergilemektedir. Sırf intikam almak için “cinayet romanı” yazmayı düşünebilecek kadar nevrotik bir tiptir. Oysa **Ahmet Ümit**'in katil olarak seçtiği erkekte buna benzer ruhsal dengesizlikler yoktur. Dolayısıyla işlediği cinayetlerden “pişmanlık” duymakta ve hapiste kendisini bu suça iten sebepleri sorgulamaktadır.

Beyoğlu Rapsodisi'nde işlenen suçun kadın-erkek ilişkileriyle bir ilgisi yoktur. Söz konusu olan, tamamen basiretsiz bir erkeğin geçmişi saklamak için düşüncesiz ve kontrolsüzce işlediği cinayetlerdir. Pınar Kür'deki kadar “haklı”-en azından kadınlara göre- cinayetler değildir bunlar. Pınar Kür'de suçun bir nebze de olsun haklı gösterilebilmesinin nedeni toplumsal bir suç olan “*tecavüz ve cinsel istismar*”dır. Yani **Bir Cinayet Romani**'ndeki suç toplumsal nedenlere bağlı iken, sonucu oldukça bireysel olarak noktalandırılmış, katil cezasını çekmeden, ya da çekeceğine dair bir bilgi, ipucu verilmeden roman sonlandırılmıştır. **Beyoğlu Rapsodisi**'nde ise, suç tamamen bireysel iken, sonucu toplumun vicdanını rahatlatacak şekilde kurgulanmış, katilin hapiste olduğu ve cezasını çektiği bizzat katilin ağzından okura ilan edilmiştir.

SONUÇ

Pınar Kür'ün romanı tamamen kadın-erkek ilişkileri etrafından dönmektedir. Öncelikle bir kadın yazarın romanı, sonra polisiyedir. Oysa **Ahmet Ümit**'te olay tam tersidir. Her ne kadar erkek söylemi kendini çokça hissettiriyorsa da, bu romanda olaylar cinayetler etrafında dönmektedir. Yani bu roman öncelikle bir polisiye sonra ise bir erkek yazarın romanıdır.

Buradan hareketle -sadece iki örnek eser ele alarak- kadın yazarların feminist yaklaşımın etkisinden kurtulamadıklarını, bu nedenle eserlerinin estetik dokusunu ve özellikle amacını -bir polisiyede amaç her ne ise- savsakladıklarını söylemek elbette ki haksızlık olur ve üstelik doğru da değildir. Ancak bu çalışmada incelenen romanlarda durum tam da böyledir. **Pınar Kür** polisyesini kadın bakış açısıyla yazmıştır. Bir suç karşısında kadının takınacağı tavidan tutun, suça neden olan şeyin “erkek” ve “erkek egemen dünya” olmasına varıncaya kadar roman çok incelikle işlenmiş ve kurgulanmıştır. **Ahmet Ümit**'te ise, olaylardan çok karakterlerin seçiminde erkek bakış açısı dikkat çekmektedir. Mesela hemen tüm erkek yazarlarda görülen *melek* (ideal) ve *şeytan/canavar* (tehlikeli) kadın tiplmesiyle burada da karşılaşılır. Üstelik bir ironi yapar gibi, yazar şeytan kadın olarak yarattığı karaktere “Melek” ismini vermiştir. Bunun dışında, erkek söyleminin en ağırlıklı

Turkish Studies

hissedildiği durumlar, kadınların dâhil olmadığı sahnelerdir. Burada genellikle üç erkek arkadaş baş başa eğlenmekte ya da dertleşmektedir. Romanın ağırlığını bu tür sahneler oluşturmaktadır. İşte bu bölümlerde, “erkekler arasında” konuşulan ve tartışılan konular, olduğu gibi, gerçek hayata uygun bir biçimde verilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla da bol argo ve küfürlü söyleyişler kullanılmıştır.

Pınar Kür'ün romanında, kadınlar genellikle erkek karakterlerin gözünden tanıtılmaktadır. Kendileri ile ilgili düşünce ve görüşleri erkek karakterler dile getirdiği için -belki de tıpkı gerçek yaşamda olduğu gibi- kadınlar kendilerini erkekler aracılığıyla tanımakta ve tanımlamaktadır. Ancak **Ahmet Ümit**'te durum böyle değildir. Erkekleri bizzat yazar kendisi anlatmaktadır. Erkek karakterlerin dışında erkeklerle ilgili düşüncelere yer verildiyse de, bunlar yine erkek bakış açısının -yani yazarın kişisel görüşünün- etkisindedir. Ayrıca, romanda anlatıcı değişmediği ve hep aynı erkek karakter olduğu için, kadın bakış açısı görülmez. Oysa **Pınar Kür**'ün romanında, anlatıcıların cinsiyetleri çeşitlidir. Dolayısıyla, olaylara her iki cinsin bakış açısıyla da hâkim olunur. Ayrıca, cinslerin karşı cins ve hemcinsleriyle ilgili görüşlerine de rastlanılır.

Son olarak **Bir Cinayet Romanı**'ndaki “kadın yazar” tiplemesine de dikkat çekmek gerekmektedir. Feminist görüşün bir edebiyat kuramı haline gelmesindeki en büyük etken olan kadın yazarlar ve onların erkek egemen edebiyat dünyasında, ayakta kalma savaşlarıdır. Dolayısıyla, “*En güç olanı ise muhakkak ki, Türkiye’de kadın yazar olmak... Bizimki gibi erkek egemen toplumda kadın yazarların yer edinebilmeleri, seslerini duyurabilmeleri bir mucize...*” (Tağızade-Karaca 2006, 264) diyen **Pınar Kür**'ün romanın ana karakterini bir kadın yazar olarak kuruluması tesadüf değil, gayet bilinçli bir seçimdir.

KAYNAKÇA

- ALTAN Ertan (2007). “Nerede O Eski Zehir Hafiyeler ” **Yeni Şafak**, 08-07-2007.
- AYVAZOĞLU Beşir (2009). “Polisiye Roman Tarihi”, **Zaman**, 12 Şubat 2009.
- AYTAÇ Gürsel (1999). “Feminist Yaklaşım”, **Genel Edebiyat Bilimi**, İstanbul: Papirüs Yayınları, s. 108-111.
- BAYRAKTAR Esin(2000). **1884-1918 Yılları Arasında Türk Edebiyatında Polisiye Roman**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÇELENK Zehra (2005). “Esrâr-I Cinayât’tanÇoksatarlığın Esrarlarına: Ülkemizde Yazarın Ve Romanın Polisiye Macerası”, **Pasaj**, S: 2 (Eylül-Aralık), s. 159-182.
- DAĞARCIKOĞLU Aslı (2005). “Ahmet Ümit’le Söyleşi: Polisiye, Edebiyatın Kremasıdır”, **İletim Gazetesi**, S: Aralık , s. 95.
- EGE Ufuk (2005). “Bir Yazın Kuramı Olarak; ‘Gynocriticism’ (Jino-Eleştiri) Feminizm Geleneğinin İncelenmesi” **Littera: Yazınbilim Kuramları Özel Bölümü**, C: 17, S: Aralık, s. 41-46.
- EREN Oğuz (2008). “Cins-i Latif Polisiyeleri”, **Virgöl**, S: 122 (Eylül)
- EROĞLU Yelda (2008). “Polisiyeye Kadın Eli Değince”, 30 Haziran 2008. <http://agathachristiefan.blogspot.com/2008/06/en-sevdiiniz-agatha-christie-roman.html> (ET: 24-08-2011)

- GEZER Habibe (2006). **Türk Edebiyatında Polisiye Roman Ve Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- K.Tarık Dursun (1982). "Polisiye Roman", **Gösteri**, 19 Haziran 1982, s. 68.
- KILIÇ Tülay Güneş (2008). "Kadınlara Göre: Suç Edebiyatında Kadın Yazarlar", **Virgül**, S: 123 (Ekim)
- KÜR Pınar (2002). **Bir Cinayet Romanı**, İstanbul: Can Yayınları.
- MENTEŞE- BATUM Oya (2002). "Toplumsal Kimlik ve Kadın Yazarlığı", **Varlık Dergisi**, S: Mart , s. 1134.
- MORAN Berna (2001). "Feminist Eleştiri Kuramı", **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 249-262.
- Radikal Kitap (2008). "Korkmayın; Mr. SherlockHolmes Geldi", **Radikal Kitap**, 31.10.2008
- TAĞIZADE-KARACA Nesrin (2006). "Pınar Kür", **Edebiyatımızın Kadın Kalemleri**, Ankara: Vadi Yayınları, s. 258-265.
- TÜRKER Ebru Aykut (2003). "Feminist Edebiyat Eleştirisi", **Hece Eleştiri Özel Sayısı**, C: 6, S: 77-78-79, s.293-305.
- TÜRKEŞ A. Ömer (2007). "Türk Edebiyatın Farklı Tarihi" **Radikal Çevrimiçi Kitap**, 31-08-2007.
http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=ktp&haberno=6706 (ET: 24-08-2011)
- UZUNER Buket (2004). "Türk Edebiyatı Dedektifine Kavuştu", **Radikal Kitap**, 23.07.2004.
- ÜMİT Ahmet (2003). **Beyoğlu Rapsodisi**, İstanbul: Doğan Kitap.
- ÜNLÜ Ferhat (2003). "Postmodern Polisiye ve Gizemcilik", **Virgül**, S: 66 (Ekim), s. 50-52.
- ÜNLÜ Ferhat (2004). "Yerli Polisiye Tarihi", **Yeni Şafak**, 23.03.2004 Salı.
<http://yenisafak.com.tr/arsiv/2004/mart/23/kultur.html> (ET: 24-08-2011)
- ÜYEPAZARCI Erol (2002). "Türkiye'de İlk Polisiye Roman Yazarı", **Kitaplık**, S: 54 (Temmuz-Ağustos), s. 148-155.
- ÜYEPAZARCI Erol (2008). **Korkmayınız Mister SherlockHolmes!**, İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- YALÇIN-ÇELİK S. Dilek (2006). "Popüler Edebiyat", **Türk Edebiyatı Tarihi**, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.